

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

Αριθμός Γνωμοδότησης: 34/2022

**ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
(Τμήμα Α΄)
Συνεδρίαση της 11ης Απριλίου 2022**

Σύνθεση :

Πρόεδρος: Στυλιανή Χαριτάκη, Αντιπρόεδρος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

Μέλη: Βασιλική Τύρου, Αντώνιος Τατσόπουλος, Αδαμαντία Καπετανάκη, Ελένη Πασαμιχάλη, Χριστίνα Διβάνη, Βασίλειος Καραγεώργος, Ευσταθία Τσαούση, Ιωάννα Λεμπέση, Παρασκευάς Χρυσοστομίδης, Φωτεινή Δεδούση, Κωνσταντίνος Γεωργιάδης και Σπυριδών Μαυρογιάννης, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγήτρια: Ιωάννα Λεμπέση, Νομική Σύμβουλος του Κράτους.

Αριθμός ερωτήματος: Το έγγραφο με αριθμ. πρωτ. 1581/22.03.2022 του Προέδρου της Βουλής των Ελλήνων.

Περίληψη ερωτήματος: Ερωτάται αν για το έργο «Μελέτη και Κατασκευή.....» είναι επιτρεπτή, ενόψει των ρυθμίσεων του άρθρου 153 του ν.4412/2016 και της κατ' εξουσιοδότηση της παρ. 23 του άρθρου αυτού εκδοθείσας με αρ. 359881/2021 απόφασης του Υπουργού Υποδομών και

Μεταφορών, η πρόσθετη χρηματοδότησή του με το ποσό των 97.361,68 ευρώ για την κάλυψη δαπάνης αναθεώρησης εργασιών του εν λόγω έργου, λαμβανομένου υπόψη ότι το εν λόγω έργο δημοπρατήθηκε στις 4.2.2021 και περαιώθηκε στις 17.5.2021.

Για το παραπάνω ερώτημα, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Α΄) γνωμοδότησε, ως εξής:

Ιστορικό

1. Από το έγγραφο του ερωτήματος και τα συνημμένα σ' αυτό έγγραφα προκύπτει το ακόλουθο ιστορικό:

Με το άρθρο 32 του ν. 4737/2020 (Α΄ 204) προστέθηκε στο άρθρο εξηκοστό δεύτερο της από 13.4.2020 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου (Α΄84), η οποία κυρώθηκε με το άρθρο 1 του ν.4690/2020 (Α΄ 104) παράγραφος 1^Α, με την οποία προβλέφθηκε να διατεθεί με απόφαση του Προέδρου της Βουλής των Ελλήνων, ύστερα από σχετικό αίτημα του Υπουργού Υγείας, υπό τη μορφή δωρεάς, το ποσό των οκτακοσίων χιλιάδων (800.000) ευρώ από τον Ειδικό Λογαριασμό της Υπηρεσίας Διάθεσης Ευρωπαϊκών και Λοιπών Πιστώσεων της Βουλής, στην εταιρεία "ΚΤΙΡΙΑΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ Α.Ε." για τη λειτουργική ολοκλήρωση, με την προσθήκη πεζογέφυρας, του έργου που είχε ήδη προβλεφθεί με το άρθρο εξηκοστό δεύτερο της ως άνω ΠΝΠ, ήτοι την κατασκευή και προμήθεια πενήντα (50) νέων κλινών μονάδων εντατικής θεραπείας εντός τμήματος του Γενικού Νοσοκομείου Νοσημάτων Θώρακος Αθηνών «Η Σωτηρία».

2. Με τη με αριθμό 277/28.01.2021, θέμα 1^ο, απόφαση του Δ.Σ. της εταιρείας με την επωνυμία "ΚΤΙΡΙΑΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ Α.Ε.", εγκρίθηκαν τα τεύχη δημοπράτησης για την ανάθεση της σύμβασης του ως άνω έργου, υπό τον τίτλο «Μελέτη και Κατασκευή συνδετήριας πεζογέφυρας μεταξύ νέας πτέρυγας ΜΕΘ 50 κλινών και κτιρίου <Χειρουργικό Περίπτερο> διαμέσου του κτιρίου <ΜΕΓΑ ΛΑΙΚΟ> στο Γ.Ν.Ν.Θ.Α. Η ΣΩΤΗΡΙΑ». Ακολούθως, το εν λόγω έργο δημοπρατήθηκε στις 4.2.2021, με τη διαδικασία της διαπραγμάτευσης χωρίς

προηγούμενη δημοσίευση (περ. γ' της παρ.2 του άρθρου 32 του ν.4412/2016), με κριτήριο ανάθεσης την πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά, με εκτιμώμενη αξία 793.302,20 ευρώ. Ειδικότερα, στην ως άνω διακήρυξη, μεταξύ των άλλων, ορίζονται τα εξής: «.....Άρθρο 3: Οι προσφορές υποβάλλονται ηλεκτρονικά, αποκλειστικά και μόνο από τους οικονομικούς φορείς που προσκλήθηκαν, μέσω της διαδικτυακής πύλης..... Άρθρο 7: Εφαρμοστέα νομοθεσία για τη δημοπράτηση του έργου, την εκτέλεση της σύμβασης και την κατασκευή του, εφαρμόζονται οι διατάξεις των παρακάτω νομοθετημάτων, όπως ισχύουν: - του άρθρου τριακοστού δεύτερου του Ν. 4737/2020.....-του άρθρου 62 της από 13/04/2020 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου .....που κυρώθηκε με το Ν. 4690/2020 (ΦΕΚ 104 Α'/30.05.2020).....-του ν.4412/2016 «Δημόσιες Συμβάσεις.....-.....Άρθρο 11.3 Περιγραφή και ουσιώδη χαρακτηριστικά του έργου..... Το αντικείμενο του έργου περιλαμβάνει την εκπόνηση της μελέτης εφαρμογής, την κατασκευή οικοδομικών-Η/Μ εργασιών για τη δημιουργία συνδετήριας πεζογέφυρας μεταξύ νέας πτέρυγας ΜΕΘ 50 κλινών και κτιρίου <Χειρουργικό Περίπτερο> διαμέσου του κτιρίου <ΜΕΓΑ ΛΑΙΚΟ>, τη διαμόρφωση του εγγύς περιβάλλοντα χώρου, τη λειτουργική σύνδεση της πεζογέφυρας και των εγκαταστάσεων της με τις υφιστάμενες υποδομές του νοσοκομείου, την κατασκευή εξωτερικού ασθενοφόρου ανελκυστήρα 3 στάσεων στο κτίριο «Χειρουργικό Περίπτερο», σε λειτουργική διασύνδεση με τη συνδετήρια πεζογέφυρα, τη διαμόρφωση των προθαλάμων του ανελκυστήρα 3 στάσεων, τη διαμόρφωση των χώρων (οικοδομικές-Η/Μ εργασίες) στα σημεία σύνδεσης της πεζογέφυρας με τα κτίρια «ΜΕΓΑ ΛΑΙΚΟ» και «ΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΟ ΠΕΡΙΠΤΕΡΟ» και την πλήρη διενέργεια των δοκιμών και ρυθμίσεων των εγκαταστάσεων..... Άρθρο 12: Προθεσμία εκτέλεσης του έργου Για την εκτέλεση του έργου όπως περιγράφεται στα συμβατικά τεύχη, ορίζεται συνολική προθεσμία δύο (2) μηνών από την υπογραφή της σύμβασης, όπως εξάλλου ο ανάδοχος έχει δεσμευτεί εγγράφως με τη συμμετοχή του στο διαγωνισμό..... Άρθρο 13: Διαδικασία σύναψης σύμβασης- Όροι υποβολής προσφορών Σύμφωνα με το άρθρο τριακοστό δεύτερο του ν.4737/2020 η ανάθεση και εκτέλεση του έργου διέπεται από τα προβλεπόμενα στις παραγράφους 2 έως 5 του άρθρου 62 της από 13.04.2020 Πράξης Νομοθετικού

Περιεχομένου. Με βάση τα ανωτέρω ανατίθεται με το σύστημα της μελέτης-κατασκευής. Αποκλειστικά κριτήρια επιλογής του αναδόχου, κατ' εφαρμογή της παρ. 2 του άρθρου 62 της από 13.04.2020 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου, είναι αφενός μεν η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά βάσει τιμής και αφετέρου η επί ποινή αποκλεισμού εκτέλεση και παράδοση του συγκεκριμένου έργου εντός δύο (2) μηνών από την υπογραφή της οικείας σύμβασης. Η διαδικασία επιλογής του αναδόχου για την εκτέλεση του έργου πραγματοποιείται σύμφωνα με τους ορισμούς της περ. γ' της παρ. 2 του άρθρου 32 του ν. 4412/2016.....Το κατ' αποκοπή τίμημα του συμβατικού τεύχους Τιμολογίου Μελέτης, περιλαμβάνει το σύνολο των δαπανών πάσης φύσεως, γενικών εξόδων και εργολαβικού οφέλους του αναδόχου, για την ολοσχερή, εμπρόθεσμη και έντεχνη εκπλήρωση των υποχρεώσεων του για τη μελέτη, κατασκευή, δοκιμές, ρυθμίσεις, φύλαξη μέχρι την υπογραφή των Πρωτοκόλλων Διοικητικής Παραλαβής (σύμφωνα με τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 29.1 του τεύχους της Ειδικής Συγγραφής Υποχρεώσεων), όπως αυτές προσδιορίζονται από το σύνολο των συμβατικών τευχών και όπως απαιτεί η φύση και η κατασκευαστική και λειτουργική πληρότητα του έργου, έστω και αν μερικές λεπτομέρειες δεν αναφέρονται στη μελέτη, ώστε το έργο να παραδοθεί έτοιμο για χρήση και λειτουργία «με το κλειδί». Οι προσκληθέντες οικονομικοί φορείς θα προσφέρουν έκπτωση (ένα και μόνο ποσοστό) επί του κατ' αποκοπή τιμήματος..... Άρθρο 14: Κριτήριο ανάθεσης Σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 62 της από 13.04.2020 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου..... αποκλειστικά κριτήρια επιλογής του αναδόχου είναι αφενός μεν η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά βάσει τιμής και αφετέρου η επί ποινή αποκλεισμού εκτέλεση και παράδοση του έργου εντός δύο (2) μηνών από την υπογραφή της σύμβασης. Άρθρο 15.....».

3. Περαιτέρω, με τη με αριθμό 282/04.03.2021, θέμα 4^ο, απόφαση του Δ.Σ. της αναθέτουσας εταιρείας εγκρίθηκε το από 10.02.2021 Πρακτικό Αποσφράγισης-Ελέγχου Δικαιολογητικών Συμμετοχής και Οικονομικών Προσφορών της Επιτροπής Διενέργειας Διαγωνισμού και αποφασίστηκε η ανάθεση της σύμβασης του εν λόγω έργου στην εταιρεία με την επωνυμία «.....», ως μειοδότης, καθώς κρίθηκε ότι η προσφορά της ήταν πλήρης, σύμφωνη με τους όρους της Διακήρυξης και η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη βάσει

τιμής. Ακολούθως, στις 18.03.2021, υπογράφηκε η σχετική σύμβαση ανάθεσης του εν λόγω έργου μεταξύ της ανώνυμης εταιρείας με την επωνυμία «Κτιριακές Υποδομές Α.Ε.» και της αναδόχου εταιρείας. Σύμφωνα με το άρθρο 5 της σύμβασης η συμβατική δαπάνη του έργου ανήλθε στο ποσό των 777.561,00 ευρώ (έκπτωση 1,98%), συμπεριλαμβανομένων απροβλέπτων 15%. Η αμοιβή αυτή ορίστηκε κατ' αποκοπή και περιλαμβάνει το σύνολο των δαπανών πάσης φύσεως, γενικών εξόδων και εργολαβικού οφέλους της αναδόχου, για την ολοσχερή, εμπρόθεσμη και έντεχνη εκπλήρωση των υποχρεώσεών της, όπως αυτές προσδιορίστηκαν από το σύνολο των συμβατικών τευχών και όπως απαιτούσε η φύση και η κατασκευαστική και λειτουργική πληρότητα του έργου. Το έργο περαιώθηκε εμπρόθεσμα στις 17.05.2021, δυνάμει της με αρ. πρωτ. 9340/30.06.2021 βεβαίωσης περαίωσης.

4. Στις 04.03.2022 η αναθέτουσα εταιρεία απέστειλε στον Πρόεδρο της Βουλής των Ελλήνων το με αριθμ.πρωτ. 3173/04.03.2022 έγγραφο, με το οποίο κοινοποίησε Πίνακα Υπολογισμού, με τον οποίον προσδιορίζεται η δαπάνη αναθεώρησης εργασιών του ανωτέρω έργου, σύμφωνα με τις προβλέψεις της παρ. 5 του άρθρου 153 του ν.4412/2016 και τα οριζόμενα στη με αριθμ. 359881/2021 απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών (Β' 5983) καθώς και τη με αρ. 1/17587/19.01.2022 εγκύκλιο του ίδιου Υπουργού και ζήτησε πρόσθετη χρηματοδότηση του έργου με το ποσό των 97.361,68 ευρώ για την κάλυψη της εν λόγω δαπάνης.

Νομοθετικό πλαίσιο

5. Στο άρθρο εξηκοστό δεύτερο της από 13.04.2020 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου (Α' 84), η οποία κυρώθηκε με το άρθρο 1 του ν.4690/2020 (Α' 104), ορίζονται τα εξής: *«Ανάθεση μελέτης και κατασκευής έργου δημιουργίας κλινών ΜΕΘ 1. Με απόφαση του Προέδρου της Βουλής των Ελλήνων, ύστερα από σχετικό αίτημα του Υπουργού Υγείας, διατίθεται, υπό τη μορφή δωρεάς, το ποσό των οκτώ εκατομμυρίων (8.000.000) ευρώ από τον Ειδικό Λογαριασμό της Υπηρεσίας Διάθεσης Ευρωπαϊκών και Λοιπών Πιστώσεων της Βουλής των Ελλήνων, στην εταιρεία «ΚΤΙΡΙΑΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ Α.Ε.» για την κατασκευή και προμήθεια πενήντα (50) νέων κλινών μονάδων εντατικής θεραπείας εντός*

τμήματος του Γενικού Νοσοκομείου Νοσημάτων Θώρακος Αθηνών «Η Σωτηρία»..... 2. Η εκτέλεση του έργου του παρόντος ανατίθεται με το σύστημα της μελέτης-κατασκευής. Η διαδικασία επιλογής του αναδόχου για την εκτέλεση του έργου της παρ. 1 πραγματοποιείται σύμφωνα με τους ορισμούς της περ. γ` της παρ. 2 του άρθρου 32 του ν. 4412/2016 (Α` 147), εφόσον ο προϋπολογισμός του έργου υπερβαίνει τα κατώτερα όρια της περ. α` του άρθρου 5 του ν. 4412/2016, άλλως, εφόσον είναι κατώτερος των εν λόγω ορίων, με απευθείας πρόσκληση, από την εταιρεία «ΚΤΙΡΙΑΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ Α.Ε.». Σε αμφότερες τις άνω περιπτώσεις προσκαλούνται πέντε (5) τουλάχιστον κατασκευαστικές εταιρείες, οι οποίες έχουν αποδεδειγμένη εμπειρία στην εκτέλεση δημόσιων ή ιδιωτικών έργων υγειονομικού ενδιαφέροντος και προμήθειας ιατροτεχνολογικού εξοπλισμού, προκειμένου να υποβάλλουν την προσφορά τους εντός τριών (3) εργάσιμων ημερών από την πρόσκληση. Αποκλειστικά κριτήρια επιλογής του αναδόχου, κατ` εφαρμογή της παρ. 1, είναι αφενός μεν η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά βάσει τιμής και αφετέρου η επί ποινή αποκλεισμού εκτέλεση και παράδοση του συγκεκριμένου έργου εντός δύο (2) μηνών από την υπογραφή της οικείας σύμβασης.....3. Μετά από την έκδοση της απόφασης κατακύρωσης ή ανάθεσης, ο επιλεγείς ανάδοχος προσκαλείται άμεσα να υπογράψει τη σύμβαση κατ` εφαρμογή του τεσσαρακοστού πρώτου άρθρου.4. Η εταιρεία «ΚΤΙΡΙΑΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ Α.Ε.» έχει τη διοίκηση και διαχείριση του εν λόγω έργου. Η εκταμίευση των ποσών της χρηματοδότησης είναι τμηματική και πραγματοποιείται ως εξής: .....5.....».

6. Με το άρθρο 32 του ν.4737/2020 (Α` 204) προστέθηκε στο άρθρο εξηκοστό δεύτερο της ως άνω Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου παράγραφος 1Α, στην οποία ορίζονται τα εξής: «1^Α.Με απόφαση του Προέδρου της Βουλής των Ελλήνων, ύστερα από σχετικό αίτημα του Υπουργού Υγείας, διατίθεται, υπό τη μορφή δωρεάς, το ποσό των οκτακοσίων χιλιάδων (800.000) ευρώ από τον Ειδικό Λογαριασμό της Υπηρεσίας Διάθεσης Ευρωπαϊκών και Λοιπών Πιστώσεων της Βουλής των Ελλήνων, στην εταιρεία “ΚΤΙΡΙΑΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ Α.Ε.” για τη λειτουργική ολοκλήρωση, με την προσθήκη πεζογέφυρας, της κατασκευής του έργου της παρ. 1. Η δωρεά αυτή απαλλάσσεται από κάθε φόρο, τέλος, εισφορά ή κράτηση, κατά παρέκκλιση όλων των κείμενων φορολογικών διατάξεων και δεν επιβάλλεται κατάσχεση στα χέρια οποιουδήποτε τρίτου, κατά

παρέκκλιση κάθε άλλης διάταξης. Σχετικά με τον Φ.Π.Α. εφαρμόζεται η απαλλακτική διάταξη της περ. 1στ' του άρθρου 27 του Κώδικα Φ.Π.Α. (ν. 2859/2000, Α' 248), χωρίς να απαιτείται έγκριση από τον Υπουργό Οικονομικών. Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας εγκρίνονται η οικοδομική άδεια και οι περιβαλλοντικοί όροι του έργου, μετά από εισήγηση των αρμόδιων, κατά περίπτωση, Γενικών Διευθυντών, κατά παρέκκλιση κάθε σχετικής διάταξης της κείμενης νομοθεσίας. Για τη δωρεά αυτήν εφαρμόζονται οι παρ. 2 έως 5. Η σύμβαση ανάθεσης του έργου του παρόντος δύναται να συνάπτεται και κατά τις προβλέψεις του άρθρου 132 του ν. 4412/2016 (Α' 147)».

7. Στο άρθρο 153 του ν.4412/2016 (Α'147), όπως ίσχυε πριν την τροποποίησή του με το άρθρο 72 του ν. 4782/2021 (Α' 36)¹, ορίζονται τα εξής:

«1. Οι βασικές τιμές των ημερομισθίων, υλικών, μισθωμάτων και μηχανημάτων του παρόντος αναθεωρούνται ενιαία για όλη τη χώρα κατά ημερολογιακό τρίμηνο (αναθεωρητική περίοδος), με βάση τα στοιχεία και δεδομένα της εικοστής ημέρας του πρώτου μήνα της περιόδου αυτής. Σε όλη τη διάρκεια της κάθε αναθεωρητικής περιόδου, οι αναθεωρημένες τιμές παραμένουν σταθερές.

2. Οι συμβατικές τιμές κάθε σύμβασης δημόσιου έργου αναθεωρούνται ενιαία για όλη τη χώρα κατά ημερολογιακό τρίμηνο (αναθεωρητική περίοδος) και με βάση τα στοιχεία και δεδομένα της εικοστής ημέρας του πρώτου μήνα της περιόδου αυτής. Σε όλη τη διάρκεια της κάθε αναθεωρητικής περιόδου οι αναθεωρημένες συμβατικές τιμές παραμένουν σταθερές.

3.....4.....5. Ως χρόνος εκκίνησης για τον υπολογισμό της αναθεώρησης κάθε εργολαβικής σύμβασης ορίζεται το ημερολογιακό τρίμηνο μέσα στο οποίο: α) υποβλήθηκε η προσφορά, αν πρόκειται για σύμβαση, που καταρτίσθηκε ύστερα από δημοπρασία ή β) εκδόθηκε η σχετική εγκριτική απόφαση, αν πρόκειται για σύμβαση που καταρτίσθηκε χωρίς δημοπρασία, και υπό τον όρο ότι η εγκριτική αυτή απόφαση δεν ορίζει άλλο χρόνο. Οι τιμές της σύμβασης παραμένουν σταθερές για τις εργασίες που εκτελούνται ή που έπρεπε να εκτελεστούν μέσα στο τρίμηνο που θεωρείται χρόνος εκκίνησης και στο αμέσως επόμενο ημερολογιακό τρίμηνο.

---

¹Με το άρθρο 72 του ν.4782/2021 (Α'36) προστέθηκαν στον τίτλο οι λέξεις «εξουσιοδοτικές διατάξεις» και τροποποιήθηκαν οι παράγραφοι 3, 10,19, 21, 22 και 23.

Κατ' εξαίρεση η σταθερότητα των τιμών περιορίζεται μόνο στο ημερολογιακό τρίμηνο εκκίνησης όταν πρόκειται για έργα οποιασδήποτε κατηγορίας συνολικού εκτιμώμενου προϋπολογισμού δημοπράτησης ή ανάθεσης ύψους ενάμισι εκατομμυρίου (1.500.000 ευρώ) χωρίς ΦΠΑ. 6. Η αναθεώρηση (αύξηση ή μείωση) για κάθε αναθεωρητική περίοδο υπολογίζεται με βάση τον τύπο:.....9. Οι διατάξεις του άρθρου αυτού δεν εφαρμόζονται στις συμβάσεις με εργολαβικό αντάλλαγμα άλλο εκτός από χρηματική καταβολή και στις απολογιστικές εργασίες. Στις περιπτώσεις ανάθεσης συμβάσεων έργων κατά τα οριζόμενα στις περιπτώσεις β' και γ' της παραγράφου 2 του άρθρου 95 ή σε περιπτώσεις που το αντάλλαγμα συνομολογείται σε ξένο νόμισμα, καθορίζεται με τα έγγραφα της σύμβασης η αναθεώρηση και προσδιορίζεται ο τρόπος υπολογισμού της, ο οποίος μπορεί να είναι ίδιος ή διαφορετικός από τον ισχύοντα τρόπο αναθεώρησης. 10.....23. Κατ' εξαίρεση από το Δ' τρίμηνο του 2012 και εντεύθεν, ο σταθερός συντελεστής s στον τύπο αναθεώρησης της παραγράφου 6 ορίζεται από τη σχέση s (ή σ) = 1. Η διάταξη εφαρμόζεται σε όλες τις συμβάσεις που βρίσκονται σε εξέλιξη ανεξάρτητα του χρόνου δημοπράτησης τους, εκτός από τις συμβάσεις με χρόνο δημοπράτησης πριν το Γ' τρίμηνο του 2012, για τις οποίες η αναθεώρηση των τιμών υπολογίζεται από το Δ' τρίμηνο του 2012 και εντεύθεν με τους ισχύοντες για το Γ' τρίμηνο του 2012 συντελεστές αναθεώρησης και με ελάχιστη τιμή εφαρμογής αυτών ίση με τη μονάδα (1). Με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών μπορεί να ορίζονται συντελεστές αναθεώρησης αν διαπιστωθεί από τις αρμόδιες υπηρεσίες της Γενικής Γραμματείας Υποδομών μεγάλη απόκλιση από τις τιμές του Γ' τριμήνου του 2012. 24.....25.....».

8. Στην παράγραφο 23, όπως ισχύει μετά την τροποποίησή της με το άρθρο 72 του ν. 4782/2021 (Α'36), ορίζονται τα εξής: «23. Κατ' εξαίρεση από το δ' τρίμηνο του 2012 και εντεύθεν, ο σταθερός συντελεστής s στον τύπο αναθεώρησης της παρ. 6 ορίζεται από τη σχέση s (ή σ) = 1. Η διάταξη εφαρμόζεται σε όλες τις συμβάσεις που βρίσκονται σε εξέλιξη ανεξάρτητα του χρόνου δημοπράτησης τους, εκτός από τις συμβάσεις με χρόνο δημοπράτησης πριν το γ' τρίμηνο του 2012, για τις οποίες η αναθεώρηση των τιμών υπολογίζεται από το δ' τρίμηνο του 2012 και εντεύθεν με τους ισχύοντες για το γ' τρίμηνο του 2012 συντελεστές αναθεώρησης και με ελάχιστη τιμή εφαρμογής

αυτών ίση με τη μονάδα (1). Με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών, μπορεί να ορίζονται συντελεστές αναθεώρησης, αν διαπιστωθεί από τις αρμόδιες υπηρεσίες της Γενικής Γραμματείας Υποδομών μεγάλη απόκλιση από τις τιμές του τριμήνου δημοπράτησης.23Α..... 24.....25.....».

9. Κατ' εξουσιοδότηση της αμέσως ως άνω διάταξης του άρθρου 23 εκδόθηκε η 359881/2021 απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών (Β'5983), με την οποία καθορίστηκαν συντελεστές αναθεώρησης τιμών δημοσίων έργων και αναπροσαρμόσθηκε ο συντελεστής σ1, στην οποία ορίζονται τα εξής : «Σύμφωνα με τις διατάξεις:1.....Και αφού λάβαμε υπόψη: 1. Την παρ. 6 του άρθρου 153 του ν. 4412/2016: «Η αναθεώρηση (αύξηση ή μείωση) για κάθε αναθεωρητική περίοδο υπολογίζεται με βάση τον τύπο: $\Delta T_n = T \chi (A_n / A_0 - 1) \chi (1-s)$, ...2.....3. Την παρ. 23 του άρθρου 153 του ν. 4412/2016, «Κατ' εξαίρεση από το δ' τρίμηνο του 2012 και εντεύθεν, ο σταθερός συντελεστής σ στον τύπο αναθεώρησης της παρ. 6 ορίζεται από τη σχέση s (ή σ) = 1. Η διάταξη εφαρμόζεται σε όλες τις συμβάσεις που βρίσκονται σε εξέλιξη ανεξάρτητα του χρόνου δημοπράτησης τους, εκτός από τις συμβάσεις με χρόνο δημοπράτησης πριν το γ' τρίμηνο του 2012, για τις οποίες η αναθεώρηση των τιμών υπολογίζεται από το δ' τρίμηνο του 2012 και εντεύθεν με τους ισχύοντες για το γ' τρίμηνο του 2012 συντελεστές αναθεώρησης και με ελάχιστη τιμή εφαρμογής αυτών ίση με τη μονάδα (1).Με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών, μπορεί να ορίζονται συντελεστές αναθεώρησης, αν διαπιστωθεί από τις αρμόδιες υπηρεσίες της Γενικής Γραμματείας Υποδομών μεγάλη απόκλιση από τις τιμές του τριμήνου δημοπράτησης». 4..... 5. Το από 05-11-2021 μήνυμα με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο του Γενικού Διευθυντή Συγκοινωνιακών Υποδομών της Γεν. Γραμ. Υποδομών του Υπ. ΥΠΟ.ΜΕ. με το οποίο εξέφρασε τις απόψεις του αναφορικά με την αναγκαιότητα ενεργοποίησης συντελεστών αναθεώρησης, όπως προκύπτει από τα εν εξελίξει έργα των Υπηρεσιών αρμοδιότητας του και με το οποίο διαπιστώθηκε μεγάλη απόκλιση στις τιμές συγκεκριμένων υλικών κατασκευής σε σχέση με τις τιμές του τριμήνου δημοπράτησης.6. Το υπ' αρ. 305774/02-11-2021 έγγραφο του Γενικού Διευθυντή Υδραυλικών Λιμενικών και Κτηριακών Υποδομών της Γεν. Γραμ. Υποδομών του Υπ. ΥΠΟ.ΜΕ με το οποίο εξέφρασε τις απόψεις του αναφορικά με την αναγκαιότητα ενεργοποίησης συντελεστών αναθεώρησης, όπως προκύπτει από τα εν εξελίξει έργα των

Υπηρεσιών αρμοδιότητας του και με το οποίο διαπιστώθηκε μεγάλη απόκλιση στις τιμές συγκεκριμένων υλικών κατασκευής σε σχέση με τις τιμές του τριμήνου δημοπράτησης.7. Την υπό στοιχεία Γ19/2021 (περ. γ (γγ) της παρ. 2 του άρθρου 2 του ν. 4013/2011) σύμφωνη Γνώμη της Ενιαίας Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Συμβάσεων.

Και επειδή: 1. Λόγω των σοβαρών οικονομικών επιπτώσεων της πανδημίας (Covid 19) γενικότερα, αλλά και ειδικότερα στον τομέα της εκτέλεσης των έργων, κρίνεται σκόπιμη η διορθωτική παρέμβαση της Πολιτείας για την αντιμετώπιση μεγάλων αποκλίσεων στις τιμές των υλικών κατασκευής σύμφωνα με τις ρυθμίσεις της παρ. 23 του άρθρου 153 του ν. 4412/2016. 2. Είναι αναγκαία η δημιουργία ενός πληροφοριακού συστήματος προσδιορισμού κόστους των συντελεστών παραγωγής τεχνικών έργων που θα περιλαμβάνει Παρατηρητήριο Τιμών, Σύστημα Αναλύσεων Τιμών και Προσδιορισμού Κόστους και Σύστημα Ενιαίων Τεχνικών Προδιαγραφών. Η υλοποίηση και λειτουργία του ΗΣΠΚΣΠΤΕ και της εφαρμογής του Παρατηρητηρίου Τιμών θα βοηθούσε προς αυτήν την κατεύθυνση. Μέχρι όμως τη δημιουργία του Ηλεκτρονικού Συστήματος Προσδιορισμού Κόστους των Συντελεστών Παραγωγής Έργων (ΗΣΠΚΣΠΤΕ), είναι επιτακτική και άμεση η ανάγκη, για λόγους υποβοήθησης του κλάδου των κατασκευών και ορθής εκτέλεσης των συμβάσεων δημοσίων έργων, ρύθμισης της αναθεώρησης στο πλαίσιο εκτέλεσης των συμβάσεων δημοσίων έργων. 3....., αποφασίζουμε:

α) τον καθορισμό των κατωτέρω συντελεστών αναθεώρησης σύμφωνα με την παρ. 23 του άρθρου 153 του ν. 4412/2016. β) την αναπροσαρμογή του συντελεστή σ1, σύμφωνα με την παρ. 7 του άρθρου 153 του ν. 4412/2016, σε $\sigma_1=0,07$. (ΒΛΕΠΕ ΠΙΝΑΚΕΣ ΣΕ ΣΥΝΗΜΜΕΝΟ ΓΡΑΦΗΜΑ.....).

Η ισχύς της παρούσας αρχίζει από την δημοσίευσή της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως ». Σημειώνεται ότι σύμφωνα με τους συνημμένους πίνακες οι τιμές αναθεώρησης αναφέρονται στα τρία πρώτα τρίμηνα του έτους 2021.

10. Ακολούθησε η με αρ. πρωτ. 17587/19.01.2022 εγκύκλιος του ίδιου Υπουργού, στην οποία αναφέρονται τα ακόλουθα: «.....Οι συντελεστές αναθεώρησης των τριών πρώτων τριμήνων Α, Β, Γ του 2021 εφαρμόζονται χωρίς να συσχετίζονται μεταξύ τους, σε όλα τα εν εξελίξει έργα ανεξαρτήτως του χρόνου δημοπράτησής τους. Οι συντελεστές αναθεώρησης του Γ' τριμήνου 2021 θα

ισχύουν ως προσωρινοί συντελεστές και για τα επόμενα τρίμηνα. Για εργασίες των οποίων συντελεστές αναθεώρησης δεν περιλαμβάνονται στην απόφαση, αυτές θα αναθεωρούνται με χρήση άρθρων ομοειδών εργασιών. Ο μειωμένος συντελεστής $\sigma_1 = 0,07$ ισχύει για τα έργα που θα δημοπρατηθούν μετά την ημερομηνία έκδοσης του ΦΕΚ.....».

11. Στα άρθρα 140 και 142 του ν.4782/2021 (Α' 36), με το άρθρο 72 του οποίου τροποποιήθηκε, μεταξύ των άλλων, το άρθρο 153 του ν.4412/2016 (Α' 147), ορίζονται τα εξής:

Άρθρο 140: «Μεταβατικές διατάξεις Α' μέρους 1.....5. α) Οι διατάξεις των άρθρων 57 έως 60, 63, 64, 66 έως 74, 76 έως 79, 82, 89 έως 93, 95 έως 98 και 100 καταλαμβάνουν διαγωνισμούς, που θα προκηρυχθούν μετά την 1.9.2021. Συμβάσεις που συνάφθηκαν ή θα συναφθούν μέχρι την άνω ημερομηνία, εξακολουθούν να διέπονται από τις διατάξεις που ισχύουν κατά τον χρόνο σύναψής τους.^{2β)}.....6.....».

Άρθρο 142: «Έναρξη ισχύος Α' Μέρους 1. Η ισχύς των διατάξεων: α).....β) των άρθρων 10, 20 παρ. 4, 34 κατά το μέρος που τροποποιεί την παρ. 2 του άρθρου 92 του ν. 4412/2016, 57, 58, 59, 60, 63, 64, 66 έως 79, 82 έως 86, 89 έως 93, 95 έως 98, 100, 131 και 138, γ) [καταργείται], δ).....αρχίζει από την 1η.9.2021, ε)....2.....3.....».

12. Στην από 18.3.2021 σύμβαση ανάθεσης έργου μεταξύ της ανώνυμης εταιρείας «ΚΤΙΡΙΑΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ» και της εταιρείας «.....» ορίζονται, μεταξύ των άλλων, τα ακόλουθα:

Άρθρο 1^ο: «Αντικείμενο της σύμβασης Η ανάθεση και εκτέλεση του έργου γίνεται σύμφωνα με το άρθρο 32 του ν.4737/2020, τις διατάξεις της από 13.04.2020 ΠΝΠ (ΦΕΚ 84 τ. Α/13.04.2020) «Μέτρα .....» και το Ν.4412/2016 «Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών».

Με την παρούσα Σύμβαση και με βάση την υπ' αριθμ. 282/04.03.2021, θέμα 4^ο, απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου της, η εταιρεία «ΚΤΙΡΙΑΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ Α.Ε.» αναθέτει στην Ανάδοχο και αυτή αναλαμβάνει την εκτέλεση της Σύμβασης

---

²Η παράγραφος 5 του άρθρου 140 διαμορφώθηκε με το περιεχόμενο αυτό αφότου ίσχυσε με το άρθρο 21 του ν.4903/2022 (Α'46).

για την κατασκευή του έργου: «Μελέτη και Κατασκευή συνδετήριας πεζογέφυρας μεταξύ νέας πτέρυγας ΜΕΘ 50 κλινών και κτιρίου <Χειρουργικό Περίπτερο> διαμέσου του κτιρίου <ΜΕΓΑ ΛΑΙΚΟ> στο Γ.Ν.Ν.Θ.Α. Η ΣΩΤΗΡΙΑ», με βάση τους όρους της μελέτης και των τευχών δημοπράτησης, που εγκρίθηκαν με την υπ' αριθμ. 277/28.01.2021 θέμα 1^ο, απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου της εταιρείας «ΚΤΙΡΙΑΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ Α.Ε.», βάσει των οποίων δημοπρατήθηκε το έργο..... Το αντικείμενο του έργου περιλαμβάνει την εκπόνηση της μελέτης εφαρμογής, την κατασκευή οικοδομικών – Η/Μ εργασιών για τη δημιουργία συνδετήριας πεζογέφυρας μεταξύ νέας πτέρυγας ΜΕΘ 50 κλινών και κτιρίου .....και την πλήρη διενέργεια των δοκιμών και ρυθμίσεων των εγκαταστάσεων.....».

Άρθρο 2^ο: «Συμβατικά τεύχη Τα οριζόμενα σαν συμβατικά τεύχη και στοιχεία της εργολαβίας, με βάση τα οποία θα γίνει η εκτέλεση του έργου, είναι τα οριζόμενα στο άρθρο 3 της Ειδικής Συγγραφής Υποχρεώσεων(Ε.Σ.Υ.), με σειρά ισχύος τους την καθοριζόμενη σε αυτό και αποτελούν αναπόσπαστο στοιχείο της παρούσας».

Άρθρο 5^ο: «Αμοιβή- Χρηματοδότηση.....5.1 Σύμφωνα με την με αρ. 282/04.03.2021, θέμα 4^ο απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου της εταιρείας «ΚΤΙΡΙΑΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ Α.Ε.», η συμβατική δαπάνη του έργου ανέρχεται στο ποσό των 777.561,00 (έκπτωση 1.98%), συμπεριλαμβανομένων απροβλέπτων 15%, αναλύεται δε ως ακολούθως:..... Η αμοιβή αυτή ορίζεται κατ' αποκοπή και περιλαμβάνει το σύνολο των δαπανών πάσης φύσεως, γενικών εξόδων και εργολαβικού οφέλους της αναδόχου,.....ώστε το έργο να παραδοθεί έτοιμο για χρήση και λειτουργία. Το έργο χρηματοδοτείται σύμφωνα με το άρθρο 32 του Ν. 4737/2020.....».

Άρθρο 7^ο: «Γενικοί όροι ..... Η υπογραφή της Σύμβασης από την Ανάδοχο είναι σύμφωνη με την ελεύθερα διαμορφωμένη προσφορά της, αποτελεί αμάχητο τεκμήριο και δεν επιτρέπει για κανένα λόγο την εκ των υστέρων υπαναχώρηση ως προς το σύνολο της προσφερθείσης τιμής για το κατ' αποκοπή τίμημα του έργου και τη δέσμευσή της για ολοκλήρωση του έργου εντός προθεσμίας δύο (2) μηνών.....».

Άρθρο 16^ο: «Επίλυση Διαφορών- Εφαρμοστέο Δίκαιο Η παρούσα Σύμβαση διέπεται από την από 13.04.2020 Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου «Μέτρα .....(ΦΕΚ 84/Β/13.04.2020) και το άρθρο 32 του Ν. 4737/2020 για όσα θέματα

καλύπτονται από αυτά και για τα λοιπά από τις διατάξεις του Ν. 4412/2016, όπως αυτός ισχύει και τις διατάξεις του ελληνικού δικαίου».

Ερμηνεία και εφαρμογή διατάξεων

Από τις προαναφερόμενες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς, αλλά και σε συνδυασμό μεταξύ τους, ενόψει και όλου του νομικού πλαισίου εντός του οποίου εντάσσονται, του σκοπού που εξυπηρετούν και την υπαγωγή σ' αυτές των πραγματικών περιστατικών που τέθηκαν υπόψη μας από την ερωτώσα Υπηρεσία, συνάγονται, κατά την ομόφωνη γνώμη του Τμήματος, τα ακόλουθα:

13. Με τις ρυθμίσεις του άρθρου 153 του ν.4412/2016 (αντίστοιχες με τις προϊσχύσασες διατάξεις του άρθρου 54 του ν.3669/2008, με τον οποίον κυρώθηκε η κωδικοποίηση της νομοθεσίας που αφορούσε στην κατασκευή των δημόσιων έργων) καθιερώνεται γενικός κανόνας, που επιβάλλει την ανά τρίμηνο αναθεώρηση των τιμών στις συμβάσεις των δημοσίων έργων, με σκοπό την προστασία αμοτέρων των συμβαλλομένων μερών, λόγω της μεταβολής των τιμών των διαφόρων συντελεστών κατασκευής του έργου, κατά το χρονικό διάστημα από τη σύναψη της εργολαβικής σύμβασης μέχρι την ολοκλήρωση των σχετικών εργασιών. Οι διατάξεις του άρθρου 153 του ν.4412/2016 περί αναθεώρησης των τιμών είναι δημόσιας τάξης, διότι εξυπηρετούν το δημόσιον συμφέρον (Ολομ. ΑΠ 274/1971, ΑΠ 1459/1998, ΣτΕ 4553/2012, 4366/1995 7μ, 2517/2002, 2214/2005, 1093/2005 7μ.). Ειδικότερα, από τις εν λόγω ρυθμίσεις συνάγεται ότι οι συμβατικές τιμές κάθε δημόσιου έργου αναθεωρούνται, αυξανόμενες ή μειούμενες, προκειμένου να αναχθούν σε αντίστοιχες τιμές κάθε αναθεωρητικής περιόδου, ότι η αναγωγή αυτή γίνεται, σύμφωνα με μαθηματικό τύπο, που ρητά αναφέρεται στο νόμο, στους συντελεστές του οποίου υπεισέρχονται, μεταξύ άλλων, οι προβλεπόμενοι παράγοντες διαμόρφωσης των βασικών τιμών, ότι μεταξύ των παραγόντων αυτών περιλαμβάνονται και οι επιβαρύνσεις των τιμών των υλικών και των ημερομισθίων και ότι ο μηχανισμός της αναθεώρησης, που, βασικά, αποσκοπεί στην προστασία του αναδόχου από τον πληθωρισμό της αγοράς, μπορεί, κατά ρητή επιταγή του νόμου, να

λειτουργήσει και αντίστροφα, ώστε, σε περίπτωση μείωσης των τιμών των υλικών και των ημερομισθίων, να μη καταστεί ο ανάδοχος πλουσιότερος, εισπράττοντας, τελικά, μέσω της αναθεώρησης, μεγαλύτερο εργολαβικό αντάλλαγμα από αυτό που δικαιούται επί τη βάση των στοιχείων του κόστους του έργου (ΑΠ 970/2020, 988/2012, 1290/2011, ΣΤΕ 3876/2014, 1251/2013, 205/2008, 1888/2007, 3099/2006). Κανόνα, επίσης, αποτελεί και η ρύθμιση ότι οι συμβατικές τιμές παραμένουν σταθερές για τις εργασίες που εκτελούνται ή που έπρεπε να εκτελεστούν μέσα στο τρίμηνο που θεωρείται χρόνος εκκίνησης και στο αμέσως επόμενο ημερολογιακό τρίμηνο. Κατ' εξαίρεση, η σταθερότητα των τιμών περιορίζεται μόνο στο ημερολογιακό τρίμηνο εκκίνησης, όταν πρόκειται για έργα οποιασδήποτε κατηγορίας συνολικού εκτιμώμενου προϋπολογισμού δημοπράτησης ή ανάθεσης ύψους μέχρι 1.500.000 ευρώ (ΣΤΕ 4553/2012, Απ. Γέροντας Δίκαιο Δημοσίων Έργων έκδοση 2009).

14. Περαιτέρω, από τις διατάξεις της παραγράφου 5 του ίδιου άρθρου και νόμου (επίσης αντίστοιχες οι διατάξεις της παραγράφου 4 του άρθρου 54 του ν.3669/2008) συνάγεται ότι ο καθορισμός του χρόνου εκκίνησης για τον υπολογισμό της αναθεώρησης κάθε εργολαβικής σύμβασης συναρτάται με το αν για την κατάρτιση της οικείας εργολαβικής σύμβασης ακολουθήθηκε η διαδικασία της ανοικτής δημοπρασίας ή της δημοπρασίας με προεπιλογή, περίπτωση, κατά την οποία εκδίδεται διακήρυξη, με την οποία προσδιορίζεται και το επιλεγέν σύστημα υποβολής των προσφορών, ή η διαδικασία της απευθείας ανάθεσης επιλογής του αναδόχου μετά από διαπραγματεύσεις μεταξύ περιορισμένου αριθμού προσκαλουμένων εργοληπτικών επιχειρήσεων, μέθοδος, η οποία προκρίνεται με απόφαση της αρμόδιας αρχής, όταν συντρέχει προς τούτο νόμιμος λόγος (ΣΤΕ 3487/1996). Στην τελευταία αυτή περίπτωση, ο υπολογισμός της αναθεώρησης ανάγεται στο χρόνο έκδοσης της απόφασης έγκρισης της ανάθεσης του έργου, ενώ στην πρώτη περίπτωση κρίσιμος για τον υπολογισμό της είναι ο χρόνος υποβολής των προσφορών. Η διαφοροποίηση αυτή, ως προς τον χρόνο έναρξης του υπολογισμού της αναθεώρησης, παρίσταται, κατ' αρχήν, δικαιολογημένη, διότι συναρτάται με το χρονικό σημείο κατά το οποίο οριστικοποιείται, σε κάθε μία από τις ως άνω περιπτώσεις, το εργολαβικό αντάλλαγμα (ΣΤΕ 3876/2014, Σύμβαση Εκτέλεσης Δημόσιου Έργου Χρ. Μητκίδη,

Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων Δημ. Ράικος Γ' έκδοση, Δημόσιες Συμβάσεις Σχόλια – Νομολογία κατ' άρθρο Θ. Πανάγος-Β. Σπηλιοπούλου έκδοση 2021).

15. Εξάλλου, δυνατότητα απόκλισης από τον προαναφερόμενο κανόνα της παραγράφου 5 του άρθρου 153 παρέχεται από τις διατάξεις της παραγράφου 9 του ιδίου άρθρου, με τις οποίες παρέχεται στη διοίκηση η ευχέρεια να καθορίζει, με τη διακήρυξη ή με τη σχετικώς συναφθείσα σύμβαση, τον τρόπο υπολογισμού της αναθεώρησης, ενόψει του ιδιάζοντος τρόπου καθορισμού του εργολαβικού ανταλλάγματος στην περίπτωση ανάθεσης έργου με το σύστημα μελέτης - κατασκευής με κατ' αποκοπήν εργολαβικό αντάλλαγμα, περίπτωση κατά την οποία προέχουσα σημασία έχει η αναγνωριζόμενη στον ανάδοχο ελευθερία ως προς τη διαμόρφωση της προσφοράς του. Συνεπώς, στις περιπτώσεις της παραγράφου 9 του άρθρου 153 ν.4412/2016 δεν είναι, καταρχήν, επιτρεπτή η διενέργεια αναθεώρησης, ελλείπει σχετικής πρόβλεψης στην οικεία εργολαβική σύμβαση (ΣΤΕ 3876/2014, 1251/2013, 4553/2012, 1888/2007, 484/2003, 1347/2001, 1135/1999).

16. Στην προκειμένη περίπτωση, ενόψει των όσων έγιναν ερμηνευτικώς δεκτά, στην επίμαχη σύμβαση δεν παρέχεται η δυνατότητα αναθεώρησης των τιμών, προεχόντως διότι η περαίωση των εργασιών έλαβε χώρα εντός του τριμήνου του χρόνου εκκίνησης για τον υπολογισμό της αναθεώρησης, κατά το οποίο οι συμβατικές τιμές παραμένουν σταθερές. Ειδικότερα η ανάθεση του έργου έγινε με προσφυγή στη διαδικασία με διαπραγμάτευση μεταξύ περιορισμένου αριθμού προσκαλουμένων εργοληπτικών επιχειρήσεων και ως εκ τούτου ο χρόνος εκκίνησης για τον υπολογισμό της αναθεώρησης ανάγεται στο χρόνο έκδοσης της απόφασης έγκρισης της ανάθεσης του έργου, ήτοι στις 04.03.2021. Λαμβανομένου δε υπόψη ότι το έργο, ύψους 777.561,00 ευρώ, ήτοι κατώτερου του 1.500.000 ευρώ, περαιώθηκε στις 17.05.2021, όπως προκύπτει από τη σχετική βεβαίωση περαίωσης των εργασιών, συνάγεται ότι το έργο ολοκληρώθηκε εντός του τριμήνου του χρόνου εκκίνησης για τον υπολογισμό της αναθεώρησης, κατά το οποίο οι συμβατικές τιμές, κατά ρητή πρόβλεψη της παραγράφου 5 του άρθρου 153 του ν. 4412/2016, παραμένουν σταθερές.

17. Ανεξαρτήτως, ωστόσο, των προεκτεθέντων, η διενέργεια αναθεώρησης αποκλείεται και για τον πρόσθετο λόγο ότι ελλείπουν οι προϋποθέσεις της παρ. 9 του άρθρου 153 του ν.4412/2016. Ειδικότερα, από την επισκόπηση της επίμαχης

διακήρυξης και της οικείας σύμβασης και λαμβανομένου υπόψη ότι πρόκειται για ανάθεση έργου με το σύστημα μελέτης - κατασκευής με κατ' αποκοπήν εργολαβικό αντάλλαγμα, προκύπτει, σύμφωνα και με όσα έγιναν ερμηνευτικώς δεκτά (παρ. 15), ότι δεν είναι επιτρεπτή η διενέργεια αναθεώρησης, καθόσον δεν υφίσταται στη σύμβαση σχετική πρόβλεψη. Αντιθέτως από το περιεχόμενό της, όπου ρητά αναφέρεται ότι *« Η αμοιβή αυτή ορίζεται κατ' αποκοπή και περιλαμβάνει το σύνολο των δαπανών πάσης φύσεως, γενικών εξόδων και εργολαβικού οφέλους της αναδόχου .....»* και περαιτέρω ότι *«Η υπογραφή της Σύμβασης από την Ανάδοχο είναι σύμφωνη με την ελεύθερα διαμορφωμένη προσφορά της, αποτελεί αμάχητο τεκμήριο και δεν επιτρέπει για κανένα λόγο την εκ των υστέρων υπαναχώρηση ως προς το σύνολο της προσφερθείσης τιμής για το κατ' αποκοπή τίμημα του έργου.....»*, προκύπτει ότι αποκλείεται στην προκειμένη περίπτωση η αναθεώρηση των τιμών. Εξάλλου, η μη ρητή πρόβλεψη περί αποκλεισμού της αναθεώρησης κρίνεται εύλογη δεδομένης της διάρκειας εκτέλεσης του έργου (δύο μηνών). Κατά συνέπεια, και για τον λόγο αυτόν δεν παρέχεται στην εν λόγω σύμβαση η δυνατότητα αναθεώρησης των τιμών.

18. Τέλος, δυνατότητα αναθεώρησης δεν παρέχεται ούτε δυνάμει της 359881/2021 απόφασης του Υπουργού Μεταφορών και Υποδομών και της 15587/2022 ερμηνευτικής εγκυκλίου του ίδιου Υπουργού. Ειδικότερα, κατ' εξουσιοδότηση της παραγράφου 23 του άρθρου 153 του ν.4412/2016, όπως έχει τροποποιηθεί με το άρθρο 72 του ν.4782/2021, εκδόθηκε η ως άνω υπουργική απόφαση, όπως αυτή διευκρινίσθηκε με την 15587/2022 εγκύκλιο του ίδιου Υπουργού, με την οποία καθορίσθηκαν νέοι συντελεστές αναθεώρησης τιμών δημοσίων έργων³. Σκοπός του καθορισμού νέων συντελεστών αναθεώρησης των τιμών των δημοσίων έργων για τα τρίμηνα Α, Β και Γ του έτους 2021 (βλ. τους συνημμένους στην υπουργική απόφαση πίνακες), όπως προκύπτει τόσο από την προϋπόθεση που τίθεται για την έκδοση της εξουσιοδοτικής διάταξης, για την οποία απαιτείται από τις αρμόδιες υπηρεσίες της Γενικής Γραμματείας Υποδομών η διαπίστωση μεγάλης απόκλισης των τιμών από εκείνες του τριμήνου δημοπράτησης, όσο και από τα σχετικά έγγραφα των αρμοδίων

---

³Σημειώνεται ότι με την εν λόγω υπουργική απόφαση, κατ' εξουσιοδότηση της παραγράφου 7 του ίδιου άρθρου, αναπροσαρμόσθηκε και ο συντελεστής σ1, ο οποίος, όμως, εν προκειμένω δεν αποτελεί αντικείμενο του ερωτήματος.

υπηρεσιών, με τα οποία διαπιστώνεται η αναγκαιότητα ενεργοποίησης συντελεστών αναθεώρησης στα έργα που βρίσκονταν σε εξέλιξη, λόγω της μεγάλης απόκλισης στις τιμές συγκεκριμένων υλικών κατασκευής σε σχέση με τις τιμές του τριμήνου δημοπράτησης, ήταν η διορθωτική παρέμβαση της Πολιτείας για την αντιμετώπιση μεγάλων αποκλίσεων, λόγω των σοβαρών οικονομικών επιπτώσεων της πανδημίας γενικότερα αλλά και ειδικότερα στον τομέα της εκτέλεσης των έργων, στις τιμές των υλικών κατασκευής, έτσι ώστε να είναι δυνατή η κανονική και απρόσκοπτη εκτέλεση των δημοσίων έργων (βλ. και Γ19/2021 Γνώμη της ΕΑΑΔΗΣΥ επί του σχεδίου της ως άνω υπουργικής απόφασης). Ενόψει αυτών, *«εν εξελίξει έργα ανεξαρτήτως του χρόνου δημοπράτησης»* στα οποία εφαρμόζονται οι συντελεστές αναθεώρησης που καθορίστηκαν με την ως άνω υπουργική απόφαση για τα Α, Β και Γ τρίμηνα του 2021 είναι εκείνα τα οποία συνδέονται με την εκτέλεση εργασιών κατά τα παραπάνω τρίμηνα, ανεξαρτήτως μεν του χρόνου δημοπράτησης, υπό την αυτονόητη, ωστόσο, προϋπόθεση ότι οι συμβατικές τιμές σύμφωνα με τον γενικό κανόνα παραμένουν σταθερές για τις εργασίες που εκτελούνται ή θα έπρεπε να εκτελεσθούν μέσα στο τρίμηνο που θεωρείται χρόνος εκκίνησης της αναθεώρησης και του επόμενου αυτού (κατ' εξαίρεση η σταθερότητα των τιμών, όπως προεκτέθηκε, περιορίζεται μόνο στο ημερολογιακό τρίμηνο εκκίνησης, όταν πρόκειται για έργα συνολικού εκτιμώμενου προϋπολογισμού μέχρι 1.500.000 ευρώ). Εν προκειμένω, το εν λόγω έργο δημοπρατήθηκε στις 4.2.2021, η ανάθεσή του εγκρίθηκε στις 4.3.2021 και περαιώθηκε στις 17.5.2021. Κατά συνέπεια, οι τιμές των εκτελούμενων εργασιών όχι μόνο δεν είχαν μεγάλη απόκλιση από τις τιμές του τριμήνου δημοπράτησης, αλλά αντιθέτως το σύνολο αυτών εκτελέστηκαν εντός του τριμήνου εκκίνησης της αναθεώρησης που εν προκειμένω εκκινείται κατά τον χρόνο έκδοσης της απόφασης έγκρισης ανάθεσης του έργου, ήτοι στις 04.03.2021 και κατά το οποίο, όπως προεκτέθηκε, οι τιμές των εκτελούμενων εργασιών, παραμένουν σταθερές. Εξάλλου, είναι βέβαιο ότι η ανάδοχος εταιρεία κατά τη διαμόρφωση και υποβολή της οικονομικής της προσφοράς (9.2.2021) έλαβε υπόψη της την αύξηση των τιμών, η οποία ήδη είχε επέλθει. Κατ' ακολουθία, η εν λόγω σύμβαση δεν υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής της ως άνω υπουργικής απόφασης και ως εκ τούτου και για τον πρόσθετο αυτόν λόγο δεν δύναται να γίνει δεκτό το αίτημα της αναθέτουσας για

πρόσθετη χρηματοδότηση του εν λόγω έργου, προκειμένου να καταστεί δυνατή η κάλυψη της δαπάνης αναθεώρησης εργασιών, κατ' εφαρμογή της υπουργικής αυτής απόφασης. Αντίθετη ερμηνευτική εκδοχή θα αναιρούσε τον γενικό κανόνα σύμφωνα με τον οποίο οι συμβατικές τιμές παραμένουν σταθερές για τις εργασίες που εκτελούνται ή θα έπρεπε να εκτελεσθούν μέσα στο τρίμηνο που θεωρείται χρόνος εκκίνησης της αναθεώρησης και του επόμενου αυτού, καθώς, επίσης, δεν θα πληρούσε την προϋπόθεση που θέτει η εξουσιοδοτική διάταξη για την έκδοση της υπουργικής απόφασης.

Απάντηση

19. Κατ' ακολουθία των προεκτεθέντων, στο ερώτημα που υποβλήθηκε, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Α΄) γνωμοδοτεί, ομόφωνα, ότι δεν είναι επιτρεπτή η πρόσθετη χρηματοδότηση του έργου του ερωτήματος.

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 14-04-2022

Η Πρόεδρος

Στυλιανή Χαριτάκη
Αντιπρόεδρος του Ν.Σ.Κ.

Η Εισηγήτρια

Ιωάννα Λεμπέση
Νομική Σύμβουλος
του Κράτους

